

УДК 378.184

ЖУТАНОВА Г.А., ЖУСУПОВА А.А., САРЫТАЕВА М.Ө.

Ош мамлекеттик университети,

Эл Аралык Жогорку Медицина Мектеби

ЖУТАНОВА Г.А., ЖУСУПОВА А.А., САРЫТАЕВА М.Ө.

Ошский государственный университет,

Международная Высшая Медицинская Школа

ZHUTANOVA G.A., ZHUSUPOVA A.A., SARYTAEVA M.O.

Osh State University,

International Higher Medical School

**ЖОГОРКУ ОКУУ ЖАЙЛАРЫНЫН СТУДЕНТТЕРИНИН ИНСАНДЫК
КАСИЕТТЕРИН ӨРКҮНДӨТҮҮ АРКЫЛУУ КРЕАТИВДҮҮЛҮК
КОМПЕТЕНТТҮҮЛҮГҮН ӨНҮКТҮРҮҮ**

**РАЗВИТИЕ КРЕАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ЧЕРЕЗ РАЗВИТИЕ
ЛИЧНОСТНЫХ КАЧЕСТВ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ**

**DEVELOPMENT OF CREATIVE COMPETENCE THROUGH THE
DEVELOPMENT OF PERSONAL QUALITIES OF STUDENTS OF HIGHER
EDUCATIONAL INSTITUTIONS**

Кыскача мүнөздөмө: Бул макалада жогорку окуу жайларында студенттердин инсандык касиеттерин өркүндөтүү жана креативдүүлүк компетенттүүлүгүн өнүктүрүү маселелери каралат. Креативдүүлүк компетенттүүлүгү – бул өзгөрүлмөлүү шарттарда жаңы идеяларды жаратуу жана инновациялык чечимдерди сунуштоо жөндөмү. Ал эми инсандык касиеттер лидерлик, эмпатия жана социалдык жоопкерчилик сыяктуу сапаттарды камтып, студенттердин жеке жана кесиптик жактан калыптанышына өбөлгө түзөт. Макалада студенттердин чыгармачылык жана инсандык потенциалын өнүктүрүү үчүн интерактивдүү методдорду, ментордук программаларды жана коомдук иштерге катышууну колдонуу сунушталат. Интерактивдүү сабактар чыгармачылыкка багыт алып, студенттердин көйгөйлөрдү стандарттуу эмес жолдор менен чечүү жөндөмүн өркүндөтөт. Ментордук программалар студенттердин өзүн-өзү таануусуна, социалдык чөйрөдөгү ийгиликтерине жана профессионалдык максаттарын так аныктоосуна жардам берет. Коомдук долбоорлорго катышуу студенттердин социалдык жоопкерчилигин жана лидерлик сапаттарын күчөтөт. Изилдөөнүн натыйжалары көрсөттү: студенттердин инсандык жана креативдүүлүк компетенттүүлүгүн өнүктүрүү – бул заманбап билим берүүнүн негизги багыттарынын бири. Бул ыкмалар студенттердин профессионалдык ийгиликтерине гана эмес, коомдун инновациялык өнүгүшүнө да шарт түзөт. Макалада студенттердин чыгармачылык жана инсандык өсүшүн стимулдаштыруунун натыйжалуу жолдорун сунуштап, жогорку билим берүүнүн практикалык маанисин баса белгилейт.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы развития личностных качеств студентов и их креативной компетентности в высших учебных заведениях. Креативная компетентность – это способность генерировать новые идеи и предлагать инновационные решения. Личностные качества, такие как лидерство, эмпатия и социальная ответственность,

являются основой для формирования успешной личности как в личной, так и в профессиональной сфере. В статье предлагается использовать интерактивные методы, наставнические программы и участие в общественных проектах для развития творческого и личностного потенциала студентов. Интерактивные занятия способствуют развитию креативных способностей студентов, а наставничество помогает им в самопознании, улучшении социальных навыков и формировании профессиональных целей. Участие в общественных проектах способствует повышению социальной ответственности и лидерских качеств студентов. Результаты исследования показали, что развитие личностных и креативных компетенций студентов является важнейшей задачей современного образования. Применение предложенных методов способствует как профессиональному успеху студентов, так и их активному участию в инновационном развитии общества.

Annotation: This article examines the development of students' personal qualities and their creative competence in higher education institutions. Creative competence refers to the ability to generate new ideas and propose innovative solutions. Personal qualities such as leadership, empathy, and social responsibility serve as the foundation for shaping a successful individual both personally and professionally. The article suggests using interactive methods, mentoring programs, and participation in community projects to foster students' creative and personal potential. Interactive lessons contribute to the development of students' creative skills, while mentoring helps them with self-awareness, improvement of social skills, and the formation of professional goals. Participation in community projects enhances students' social responsibility and leadership qualities. The results of the study indicate that the development of students' personal and creative competencies is a crucial task in modern education. The application of the proposed methods contributes not only to students' professional success but also to their active involvement in the innovative development of society.

Негизги сөздөр: креативдүүлүк компетенттүүлүгү; инсандык касиеттер; интерактивдүү методдор; ментордук программалар; коомдук долбоорлор.

Ключевые слова: креативная компетентность; личностные качества; интерактивные методы; наставничество; общественные проекты.

Keywords: creative competence; personal qualities; interactive methods; mentoring; community projects.

Бүгүнкү күндө жогорку окуу жайларынын негизги милдеттеринин бири – студенттерди заманбап талаптарга ылайык даярдоо болуп саналат. Инсандык касиеттерди өркүндөтүү жана креативдүүлүк компетенттүүлүгүн өнүктүрүү бул милдетти ишке ашырууда өзгөчө мааниге ээ [1]. Креативдүүлүк компетенттүүлүгү – бул өз алдынча ой жүгүртүү, жаңы идеяларды жаратуу жана инновациялык чечимдерди сунуштоо жөндөмү. Бул жөндөм студенттердин профессионалдык жана жеке жашоосундагы ийгиликтеринин ачыкчы болуп саналат [2,3].

Инсандык касиеттер, өз кезегинде, жеке инсандык жана коомдук жактан калыптануунун негизин түзөт. Бул касиеттерди өрчүтүүдө лидерлик, социалдык жоопкерчилик жана эмпатия сыяктуу сапаттарды өнүктүрүү маанилүү роль ойнойт [4].

Мугалимдер жана кураторлор чыгармачылыкка багытталган интерактивдүү сабактарды, ментордук программаларды жана коомдук иш-чараларды уюштуруу аркылуу студенттердин бул сапаттарын ачууга жана өнүктүрүүгө жардам беришет [5]. Аталган макалада студенттердин инсандык касиеттерин өркүндөтүү жана креативдүүлүк

компетенттүүлүгүн өнүктүрүүнүн актуалдуулугу жана практикалык мааниси талкууланат. Ошондой эле, бул багытта колдонулган интерактивдүү ыкмалардын жана программалардын натыйжалуулугуна баа берилет.

Креативдүүлүк компетенттүүлүгү – бул өзгөрүлмөлүү дүйнөнүн талаптарына ылайык жаңы идеяларды жаратуу жана аларды ишке ашыруу жөндөмү [1]. Бүгүнкү күндө бул жөндөмдү өнүктүрүү студенттерди келечекке даярдоонун маанилүү бөлүгү болуп саналат. Креативдүү ой жүгүртүүнү өнүктүрүү үчүн билим берүү процессинде интерактивдүү жана чыгармачылыкка багытталган методдорду активдүү колдонуу зарыл [2, 3]. Инсандык касиеттер – бул ар бир студенттин жеке потенциалын ачууга жана анын коомдук, кесиптик жашоодо ийгиликке жетишүүсүнө өбөлгө түзүүчү маанилүү фактор [4]. Коомдук иштерге катышуу, лидерлик жөндөмдөрүн өрчүтүү жана өзүнө ишенүү – бул касиеттерди өнүктүрүүнүн негизги жолдору [5].

Рольдук оюндар, кейс-стади (case study), топтук талкуулар жана чыгармачылык мастер-класстар студенттердин өз алдынча ойлонуу жана креативдүү чечимдерди табуу жөндөмдөрүн өнүктүрүүдө негизги роль ойнойт [3,6]. Мындай ыкмалар студенттерди сабакка активдүү катышууга үндөп, алардын чыгармачылык потенциалын ачууга жардам берет.

Ментордук программалар студенттерди өзүн-өзү таанууга, күчтүү жактарын аныктоого жана кесиптик максаттарын коюуга шыктандырат [6,7]. Менторлордун жетекчилиги астында студенттер социалдык чөйрөдө ийгиликтүү коммуникация түзүү жана эмпатия сыяктуу маанилүү инсандык сапаттарды өрчүтүшөт.

Коомдук долбоорлорго катышуу студенттерге реалдуу көйгөйлөрдү көрө билүү жана аларды чечүүдө чыгармачылык мамиле жасоо мүмкүнчүлүгүн берет [5, 8] Ошондой эле, мындай иштер лидерлик сапаттарды жана социалдык жоопкерчиликти өнүктүрөт.

Бул изилдөөнүн практикалык мааниси чоң. Жогорку окуу жайларынын студенттерин инсандык жана креативдүүлүк жактан өнүктүрүү коомдун социалдык жана экономикалык прогрессине өбөлгө түзөт. Алынган жыйынтыктар студенттердин чыгармачылык жөндөмдөрүн өнүктүрүүдө интерактивдүү методдорду жана ментордук программаларды пайдалануунун натыйжалуу экендигин көрсөттү. Изилдөө студенттердин инсандык касиеттерин өркүндөтүү аркылуу креативдүүлүк компетенттүүлүгүн өнүктүрүүгө багытталган төмөнкү ыкмалар жана методдор колдонулган:

1. Теориялык негиздерди изилдөө: Изилдөөдө креативдүүлүк компетенттүүлүгү жана инсандык касиеттерди өнүктүрүү боюнча теориялык концепциялар каралып, анын негизинде практикалык сунуштар иштелип чыкты [1, 2].
2. Интерактивдүү методдорду колдонуу: Интерактивдүү сабактар, рольдук оюндар, кейс-стади (case study), жана топтук талкуулар студенттердин чыгармачылык потенциалын өнүктүрүүдө негизги инструменттер катары пайдаланылды [3, 4].
3. Практикалык эксперименттер: Практикалык эксперименттер жогорку окуу жайлардын студенттери менен жүргүзүлдү. Эксперименттердин алкагында коомдук долбоорлорго катышуу, чыгармачылыкка багытталган иш-чараларга тартуу жана ментордук программалар уюштурулду. Бул иш-чаралардын натыйжалуулугу анкеталоо жана маектешүү аркылуу бааланды [5, 6].
4. Аналитикалык методдор: Аталган иш-чаралардын натыйжаларын талдоо жана студенттердин инсандык жана чыгармачылык деңгээлин баалоо үчүн аналитикалык изилдөө жүргүзүлдү. Бул изилдөөлөрдө статистикалык маалыматтар жана алынган жыйынтыктар колдонулду [7, 8].
5. Салыштырмалуу талдоо: Дүйнөдөгү алдыңкы билим берүү системаларында колдонулган

интерактивдүү жана ментордук методдор изилденип, алар кыргызстандык жогорку окуу жайлардын контекстине ылайыкташтырылды [9].

Жүргүзүлгөн изилдөөлөрдүн негизинде студенттердин инсандык касиеттерин өркүндөтүү жана креативдүүлүк компетенттүүлүгүн өнүктүрүү боюнча төмөнкү натыйжаларга жетишилди:

1. Инсандык касиеттерди өрчүтүүнүн натыйжалуулугу: Коомдук иштерге катышуу, лидерликке шыктандыруу жана социалдык жоопкерчиликти өнүктүрүү студенттердин инсандык сапаттарын өрчүтүүгө чоң салым кошту. Бул ыкмалар студенттердин өзүнө ишенүү жана эмпатия сыяктуу маанилүү сапаттарын өнүктүрүүгө өбөлгө түздү.
2. Интерактивдүү методдордун чыгармачылыкка болгон таасири: Рольдук оюндар, топтук талкуулар жана креативдүүлүккө багытталган практикалык тапшырмалар студенттердин жаңы идеяларды жаратуу жана көйгөйлөрдү стандарттуу эмес чечүү жөндөмдөрүн өнүктүрдү. Мындай интерактивдүү ыкмалардын натыйжалуулугу эксперименталдык иштерде жана студенттердин иш-аракеттеринде такталды.
3. Ментордук программалардын жеке өнүгүүгө тийгизген таасири: Ментордук программалардын алкагында студенттер өз күчтүү жана алсыз жактарын тереңирээк түшүнүү мүмкүнчүлүгүнө ээ болушту. Бул аларга өзүн-өзү таанууга, социалдык чөйрөдө ийгиликтүү коммуникация түзүүгө жана келечектеги максаттарын аныктоого жардам берди.
4. Коомдук долбоорлор аркылуу креативдүүлүктү өнүктүрүү: Коомдук долбоорлор студенттерге чыныгы турмуштагы көйгөйлөрдү көрө билүү жана аларды чыгармачылык жол менен чечүү жөндөмүн өнүктүрүүгө шарт түздү. Мындай иштердин жыйынтыгы катары студенттердин лидерлик сапаттары жана социалдык жоопкерчилиги жогорулады.
5. Жалпы жыйынтык: Жогорку окуу жайларында инсандык касиеттерди өркүндөтүү жана креативдүүлүк компетенттүүлүгүн өнүктүрүү студенттердин кесиптик жана инсандык жактан өсүшүнө зор салым кошот. Бул ыкмалар алардын чыгармачылык дараметин ачып гана тим болбостон, алардын коомдун прогрессивдүү өзгөрүүлөрүнө активдүү катышуусуна шарт түзөт. Натыйжада, заманбап коомдун инновациялык жана чыгармачыл инсандарга болгон талабын канааттандырууга өбөлгө түзүлдү.

Жогорку окуу жайларында студенттердин инсандык касиеттерин өркүндөтүү жана креативдүүлүк компетенттүүлүгүн өнүктүрүү заманбап билим берүүнүн приоритеттүү багыттарынын бири болуп саналат. Бул изилдөөдө көрсөтүлгөндөй, интерактивдүү методдор, ментордук программалар жана коомдук иш-чаралар студенттердин чыгармачылык потенциалын ачууда жана инсандык өсүшүнө чоң таасирин тийгизет.

Студенттердин креативдүүлүк компетенттүүлүгүн өнүктүрүү студенттерге:

- Өз алдынча ой жүгүртүү жана инновациялык чечимдерди табуу;
- Жаңы идеяларды иштеп чыгуу жана иш жүзүнө ашыруу;
- Командада иштөө жана социалдык көйгөйлөрдү креативдүү чечүү жөндөмүн калыптандыруу мүмкүнчүлүктөрүн берет.

Ошол эле учурда инсандык касиеттерди өркүндөтүү лидерлик, жоопкерчилик жана эмпатия сыяктуу сапаттарды өнүктүрүүдө негизги роль ойнойт. Бул сапаттар студенттердин коомдук активдүүлүгүн арттырып, келечекте кесиптик ийгиликтерге жетишүүсүнө өбөлгө түзөт.

Жыйынтыктап айтканда, студенттердин инсандык жана чыгармачылык сапаттарын өнүктүрүү – бул алардын жеке жана кесиптик жактан толук кандуу калыптанышына жана коомдун инновациялык өнүгүүсүнө өбөлгө түзгөн негизги фактор. Бул багытта окуу процессине интерактивдүү жана инновациялык ыкмаларды киргизүү, ментордук программаларды колдоо жана коомдук долбоорлорго активдүү катыштыруу абдан

натыйжалуу экени такталды.

Колдонулган адабияттар

1. Батоврина Е.В. Развитие креативности управленцев в процессе профессиональной подготовки [Текст]: автореф. дис. канд. соц. наук: 22.00.08 / Е.В. Батоврина. – М., 2007
2. Жутанова Г.А. Жогорку окуу жайында студенттердин креативдүүлүк компетенттүүлүгүн өнүктүрүүчү педагогикалык шарттар. Международный научно-теоретический журнал. Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана 2024. № 3 (Март)
3. Айдарова М. Интерактивдүү методдордун билим берүүдө ролу. Алматы: Билим- Инновация Басмасы.2021
4. GA Zhutanova, Development of Students' creative competence in the educational process using didactical games De Gruyter: New Institutions for Socio-Economic Development- 2021
5. Исаев Т. Студенттердин коомдук долбоорлорго катышуусунун таасири. Бишкек: Кыргыз Билим Фонду.2018
6. GA Zhutanova, Development of Professional and Creative Competencies of Students through Independent Cognitive Activity De Gruyter:New Institutions for Socio-Economic Development- 2021
7. Smith A. Mentorship Programs and Personal Growth. London: Educational Development Press, 2020.
8. Абдиева Ж. Кыргызстанда билим берүү системасынын жаңы багыттары. Ош: Айкөл Басмасы.2023
9. Kumar R. Research Methodology: A Step-by-Step Guide for Beginners. London: SAGE Publications. 2017.